

Idse Hoving: 'Voorjaarsinzaai voorkeur, ook op goed bewerkbare kleigrond'

Graslandvernieuwing in voor- of in najaar?

Zoektocht naar het beste volggewas in Vlaanderen

Voor Vlaamse bedrijven die deelnemen aan derogatie is het vernieuwen van grasland nog vele malen moeilijker omdat de beperkingen verder gaan dan alleen een scheurverbod voor alle gronden in het najaar. Volgens Alex De Vlieghe, wetenschappelijk onderzoeker grasland en ruwvoermanagement bij ILVO, mag na het scheuren van blijvend grasland in het voorjaar gedurende het gehele groeiseizoen geen enkele vorm van stikstof worden aangewend, met uitzondering van bemesting via bezazing (derogatievoorwaarden 2007-2010). Daarnaast kunnen percelen in het najaar worden getest op de aanwezige reserve van nitraatstikstof en die mag niet hoger zijn dan 90 kilo.

'Bij scheuren in het voorjaar met snijmais als volggewas is de kans relatief groot dat door de nalevering van de gescheurde zode deze grens wordt overschreden. Bij herinzaai met gras is deze kans kleiner, zeker bij alleen maaien. Doordat er echter geen stikstof mag worden aangewend, start in het voorjaar ingezaaid gras op alle grondsoorten vaak slecht op. Lage opbrengsten en een open zode zijn dan het gevolg.' Het ILVO heeft proefvelden aangelegd om te beproeven of een stikstofgift aan nieuw grasland extra uitspoeling geeft. 'Op basis van één jaar beproevingen bleek er geen sprake van extra uitspoeling, maar de grasopbrengsten lagen wel vele malen hoger. We vervolgen het

onderzoek daarom de komende jaren.' De teelt van het stikstofbehoefte gewas voederbieten is volgens De Vlieghe een goed alternatief als volggewas. 'Bij de teelt van één of twee jaar mais na het scheuren van grasland is een jaar wintergraan na de mais een goede optie. Na de graanoogst in augustus is dan onder goede condities gras in te zaaien. Is het risico op het overschrijden van de nitraatstikstofgrens te groot, dan adviseren we toch gewoon gras als volggewas.' Ook niet-derogatiebedrijven adviseert De Vlieghe geen extra stikstof toe te dienen en ook in het tweede jaar rekening te houden met nalevering van de oude zode.

Graslandvernieuwing in het najaar is in zowel Nederland als Vlaanderen voor een deel van de bedrijven niet toegestaan. Uit onderzoek blijkt er wat betreft de meerjarige grasopbrengst geen verschil tussen voorjaars- of najaarsinzaai. Landbouwkundig zijn de risico's in het voorjaar wel duidelijk groter.

tekst **Florus Pellikaan**

Tot een aantal jaren geleden vond vernieuwing van grasland uitsluitend in het najaar plaats. De landbouwkundige omstandigheden voor het succesvol aanslaan van de nieuwe grasmat zijn dan namelijk beter. De wetgeving zette enkele jaren geleden voor een deel van de bedrijven in Nederland en Vlaanderen een streep door deze gewoonte. Op zand- en lössgronden in Nederland is graslandvernieuwing alleen nog toegestaan tussen 1 februari en 31 mei. Bedrijven die in Vlaanderen deelnemen aan derogatie mogen alleen grasland vervangen tussen 15 februari en 31 mei (Mestdecreet 2007-2010). Deze maatregelen zijn door de overheden genomen om de stikstofverliezen na het scheuren van grasland te beperken.

Stikstofverlies 150 kilo groter

Idse Hoving, wetonderzoeker afdeling milieu bij Wageningen UR Livestock Research, heeft er wel een verklaring voor waarom deze maatregelen zijn geïntroduceerd. 'Grasland bouwt als geen ander gewas organische stof op in de bouwvoor. Bij het omzetten van de oude zode wordt de organische stof afgebroken en treedt er op grote schaal mineralisatie van stikstof op. De hoeveelheid stikstof die bij scheuren in het najaar vrijkomt, is groter dan een volggewas ooit op dat moment kan opnemen.'

Van 2002 tot en met 2004 deed Wageningen UR Livestock Research een uitgebreid onderzoek naar de verschillen en

overeenkomsten tussen voorjaars- en najaarsinzaai van grasland op meerdere locaties in Nederland. 'Het verlies aan stikstoflevering is in een periode van drie jaar gemiddeld ongeveer 150 kilo groter bij graslandvernieuwing in het najaar. Dit betreft een milieuverlies en een stikstofinvestering in de nieuwe zode. Voor de veehouder betekent dit echter productieverlies', stelt Hoving. 'Om het stikstofverlies te compenseren, moet er extra met meststoffen worden aangevuld en binnen de huidige gebruiksnormen van de mestwetgeving is de ruimte beperkt.'

Grasopbrengst vergelijkbaar

In het meerjarige onderzoek werd een vergelijking gemaakt tussen niet scheuren, scheuren in het voorjaar, scheuren in het najaar en doorzaaien in het najaar. De bestaande grasmat was nog van goede kwaliteit en realiseerde daarom ook nog goede opbrengstcijfers (zie tabel 1). Over de gehele proefperiode van drie jaar is de drogestofopbrengst bij voorjaarsinzaai en een stikstofgift van 300 kilo minimaal gelijk aan die bij najaarsinzaai. Zonder stikstofgift zijn de opbrengsten bij vernieuwing in het voorjaar zelfs aanmerkelijk hoger. 'In het eerste jaar haal je bij voorjaarsinzaai weliswaar minimaal een snede minder gras van het land, maar in de herfst ervoor heb je een snede meer kunnen oogsten. In het tweede volgjaar na de voorjaarsvernieuwing liggen de gras-

opbrengsten daarnaast hoger dan in het tweede seizoen na inzaai in de herfst.' Ruwvoerteeltspecialist Mark de Beer van Agrifirm gebruikt de proefresultaten regelmatig in de praktijk. 'Ik zie mensen dan vaak bedenkelijk kijken, want najaarsinzaai is nog altijd de standaard. Dat komt omdat de kans van slagen dan ook groter is. In de herfst is de bodemtemperatuur hoger, is er altijd voldoende vocht en is de kans op onkruid kleiner. In dit onderzoek waren de omstandigheden ideaal, maar in het voorjaar zijn er landbouwkundig gewoon meer risico's.' De Beer zag bijvoorbeeld afgelopen voorjaar herinzaai moeizaam slagen vanwege de natte periode vroeg in de lente en het schrale weer in de maand mei. Teeltkundig heeft De Beer daarom een duidelijke voorkeur voor najaarsinzaai.

Discussie over rotatie

De Beer adviseert veehouders bij voorkeur om met mais en gras te roteren en daarbij te kiezen voor een vroeg maisras, zodat er voldoende tijd is voor het inzaaien van gras. 'Beide gewassen profiteren van deze insteek. Gras profiteert van het meest ideale inzaaimoment in de herfst en voor de mais is het hoge organische stofgehalte van gescheurd grasland een voordeel vanwege de nalevering van nutriënten.'

Idse Hoving onderkent dat sommige veehouders blijvend grasland onderbreken met een jaar snijmais om de praktische problemen van voorjaarsinzaai af te wenden, maar hij is daarvan geen voorstander. 'Bij het scheuren van blijvend grasland met snijmais als volggewas zijn de stikstofverliezen nog vele malen hoger dan bij de herinzaai met gras. De Herinzaaiwijzer op www.verantwoordeveehouderij.nl geeft inzicht in deze verliezen. Vruchtwisseling is alleen interessant als je denkt vanuit het akkerbouwgewas om daardoor de organische stof op peil te houden en hogere opbrengsten te realiseren met een lagere onkruid- en ziektedruk.'

De Beer en Hoving zijn het er wel over eens dat graslandvernieuwing in het voorjaar zo vroeg mogelijk en bij voorkeur in maart tot begin april dient te gebeuren. Alhoewel het niet verplicht is, wil Hoving ook voor andere dan zand- en lössgronden een lans breken voor graslandvernieuwing in het voorjaar. 'Op veen- en zware kleigrond is dit natuurlijk ongeschikt, maar op goed bewerkbare kleigrond heeft voorjaarsinzaai ook de voorkeur vanwege de lagere stikstofverliezen.'

Tabel 1 – Gemiddelde drogestof- en stikstofopbrengst per jaar over de proefperiode van 2002 tot en met 2004 bij een stikstofgift van 0 of 300 kilo. De relatieve opbrengsten zijn ten opzichte van niet scheuren

	drogestofopbrengst (ton/ha/jaar)				stikstofopbrengst (kg/ha/jaar)			
	0 kilo stikstof	%	300 kilo stikstof	%	0 kilo stikstof	%	300 kilo stikstof	%
niet scheuren	6,0	100	12,2	100	132	100	328	100
scheuren voorjaar	5,9	98	11,5	94	127	97	321	98
scheuren najaar	5,0	83	11,3	93	95	72	287	87
doorzaaien najaar	5,4	90	11,5	95				